Praeterea hoc memorabile: *Amanaskalayaṣ* chaiva *ṣúnyáṣúnyam paráparam* । *jívanmuktiṣ* cha *sahajaṃ turyaṃ* chety ekaváchakam ॥45॥

Praeter *Matsyendram* in fine libri *Viṣvarúpácháryas* laudatur. Gorakshae disticha satis multa in usum suum convertit.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 9; de Berolinensi Weber Catal. p. 195.

Codex exeunte seculo superiore parum accurate exaratus est. Folium 35, in quo capitis tertii disticha 74–81. inerant, desideratur. (Wilson 482.)

567.

Opuscula quatuor. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 86. Long. $11\frac{1}{4}$. Lat. $4\frac{1}{2}$.

Foll. 1–13. Linn. 9–12. *Gorakshaṣatakam*, distichorum centuriae duae a *Goraksha* scriptae, quibus *haṭhayogae* principia exponuntur. Auctor, dummodo libellus jure ei tribuatur, ut supra vidimus, ab Átmáráma laudatur. Incipit:

श्रीगुरुं परमानन्दं वन्दे सानन्दविग्रहं ।
यस्य सन्निधिमात्रेण चिदानन्दायते नमः (manaḥ) ॥१॥
अन्तर्निश्चलितात् प्रदीपकलिकाखाधारवन्धादिभि-
र्यो योगी युगकल्पकालकलनांतत्वं च योगीयते ।
ज्ञानामोदमहोदधिः ममभवद्यत्रादिनाथः (l. सम°) स्वयं
व्यक्ताव्यक्तगुणाधिपत्यमनिशं śrí-Mínanátham भजे ॥२॥
नमस्कृत्य गुरुं भक्त्या गोरक्षो ज्ञानमुत्तमं ।
अभिष्टं योगिनां ब्रुते परमानन्दकारणं ॥३॥
गोरक्षशतकं वक्ति योगीनां हितकाम्यया ।
ध्रुवं यस्यावबोधेन जायते परमं पदम् ॥४॥

Auctor de his sex contemplationis mysticae membris disserit:

आसनं प्राणसंरोधः प्रत्याहारश्च धारणा ।
ध्यानं समाधिरेतानि योगांगानि भवंति षट् ॥८॥

Atque primum *sedendi rationum* species duas: *siddhásanam* et *kamalásanam* (padmásanam) distichis 12. et 13. definit. Deinde de quibusdam corporis externi regionibus agit, ad meditationem mysticam accurate circumscriptis (distt. 14–23),

षट्चक्रं षोडशाधारं त्रैलोक्यं व्योमपंचकं ।
स्वदेहे ये न जानंति कथं सिध्यंति योगिनः ॥१४॥

tum de venis spiritalibus decem[1] praecipuis:

प्रधानाः प्राणवाहिन्यो भूयस्तत्र दश स्मृताः ॥२५॥
इडा च पिंगला चैव सुषुम्णा च तृतीयका ।
गांधारी हस्तिजिह्वा च पूषा चैव यशस्विनी ॥२६॥
अलंबुषा कुहूश्चैव शंखिनी दशमी स्मृता ।
एतन्नाडीमयं चक्रं ज्ञातव्यं योगिभिः सदा ॥२७॥
सततं प्राणवाहिन्यो सोमसूर्याग्निदेवताः ।
इडा पिंगला [2]सुषुम्णा च प्राणमार्गे समाश्रिताः ॥२८॥
इडा वामे स्थिता मार्गे पिंगला दक्षिणे स्थिता ।
सुषुम्णा मध्यदेशे च गांधारी वामचक्षुषि ॥२९॥
दक्षिणे हस्तिजिह्वा च पूषा कर्णे च दक्षिणे ।
यशस्विनी वामकर्णे आनने चाप्यलंबुषा ॥३०॥
कुहूश्च लिंगदेशे तु मूलस्थाने च शंखिनी ।
एवं द्वारं समाश्रित्य तिष्ठंति दश नाडयः ॥३१॥

Sequuntur quinque spiritus, solita sive etiam quinque technica nomina illa (nága, kúrma, kṛikara, devadatta, dhananjaya) gerentes (distt. 32–36). At animus (jíva) inspirando et exspirando huc illuc tractus exiturus syllabam *ha*, retro versus syllabam *sa* profert, hocque modo mysticam precem *hansa hansa* intra diei unius spatium semel et vicies millies sexcenties repetit[3] (distt. 37–43). De *kuṇḍaliní* eadem fere verba, quae supra excerpsimus (distt. 44–55). De quinque gestuum (mudrá) speciebus: *mahámudrá*, *nabhomudrá* (khecharí), *uḍḍiyána*, *jalandhara*, *múlabandha* appellatis (distt. 56–80). De Om syllabae significatione (distt. 81–87).

2. De spiritu moderando (*práṇáyáma*), distt. 87–123.

3. De animo a rebus externis revocando sive potius retrahendo (*pratyáhára*), distt. 123–156.

चरतां चक्षुरादीनां विषयेषु यथाक्रमं ।
यत्प्रत्याहरणं तेषां प्रत्याहारः स उच्यते ॥१२४॥
अंगमध्ये यथांगानि कूर्मः संकोचयेद्भुवं ।
योगी प्रत्याहरत्येवमिंद्रियाणि तथात्मनि ॥१२६॥
यं यं (vishayam?) शृणोति कर्णाभ्यामप्रियं प्रियमेव वा ।
तं तमात्मेति विज्ञाय प्रत्याहरति योगवित् ॥१२७॥

4. De quinque elementis animo immoto concipiendis (*dháraṇá*), distt. 157–165.

हृदये पंचभूतानां धारणा च पृथक् पृथक् ।
मनसो निश्चलत्वेन धारणा साभिधीयते (sá vi° MS.) ॥१५७॥[4]

---

[1] Gáyatrí decem vocabulis constat.

[2] निरंकुशाः कवयः ।

[3] i. e. 360 × 60. Sexaginta Indici diei horae, anni 360 dies.

[4] Multo accuratior Patanjalis definitio. Is enim (3, 1) ait: 'In loco defixus animus *intentus* est,' idque scholiasta ita explicat: '*In loco*, i. e. in umbilici circulo, naso extremo, aliis locis, *animus defixus*, i. e. aliis rebus externis sublatis immobilis redditus, hic animus *intentus* appellatur:' देशे नाभिचक्रनासाग्रादौ चित्तस्य बंधो विषयांतरपरिहारेण यत्स्थिरीकरणं सा चित्तस्य धारणेत्युच्यते । अयमर्थो । मैत्र्यादिचित्तपरिकर्मवासितांतःकरणेन, यमनियमवता, जितासनेन, परिहृतप्राणविक्षेपेण, प्रत्याहृतेंद्रियग्रामेण, निर्बाधे प्रदेशे, ऋजुकायेन, जितद्वंद्वेन योगिना नासाग्रादौ संप्रज्ञातस्य समाधेरभ्यासाय चेतसः स्थिरीकरणं कर्तव्यमिति ॥